Apendise 7b: Ang Sertipiko ng Diborsyo — Mga Katotohanan at mga Mito

Ang pahinang ito ay bahagi ng serye tungkol sa mga pagsasamang tinatanggap ng Diyos at sumusunod sa ganitong pagkakasunod:

1. Apendise 7a: Mga Birhen, Biyuda, at mga Diborsyada: Ang mga Pagsasamang Tinatanggap ng Diyos
2. Apendise 7b: Ang Sertipiko ng Diborsyo — Mga Katotohanan at mga Mito (Kasalukuyang pahina).
3. Apendise 7c: Marcos 10:11-12 at ang Maling Pagkakapantay-pantay sa Pangangalunya
4. Apendise 7d: Mga Tanong at Sagot — Mga Birhen, Biyuda, at mga Diborsyada

Ang “sertipiko ng diborsyo” na binanggit sa Biblia ay madalas na napagkakamalang isang banal na awtorisasyon upang buwagin ang mga pag-aasawa at pahintulutan ang mga bagong pagsasama. Nililinaw ng artikulong ito ang tunay na kahulugan ng [**סֵפֶר כְּרִיתוּת** (sefer keritut)] sa Deuteronomio 24:1-4 at [**βιβλίον ἀποστασίου** (biblíon apostasíou)] sa Mateo 5:31, at pinabubulaanan ang mga maling turo na nagpapahiwatig na ang babaeng pinauwi ay malaya nang mag-asawa muli. Batay sa Kasulatan, ipinakikita namin na ang kaugaliang ito, na pinahintulutan ni Moises dahil sa katigasan ng puso ng tao, ay kailanman ay hindi naging utos mula sa Diyos. Ibinabalandra ng pagsusuring ito na, ayon sa Diyos, ang pag-aasawa ay isang espirituwal na bigkis na nagdurugtong sa babae sa kanyang asawa hanggang sa kamatayan nito, at ang “sertipiko ng diborsyo” ay hindi nagwawasak sa bigkis na ito, kaya nananatiling nakatali ang babae habang siya’y nabubuhay.

QUESTION: ***Ano ang sertipiko ng diborsyo na binanggit sa Biblia?***

ANSWER: Linawin natin na, salungat sa itinuturo ng karamihan sa mga pinunong Judio at Kristiyano, walang banal na tagubilin tungkol sa gayong “sertipiko ng diborsyo” — lalo na ang ideya na ang babaeng tatanggap nito ay malaya nang pumasok sa isang bagong pag-aasawa.

Binanggit lamang ni Moises ang “sertipiko ng diborsyo” bilang bahagi ng isang *halimbawa* sa Deuteronomio 24:1-4, na may layuning dalhin sa tunay na utos na nasa talata: ***ang pagbabawal sa unang asawa na sumiping muli sa kanyang dating asawa kung siya’y nakipagsiping na sa ibang lalaki*** (tingnan ang Jeremias 3:1). Sa katunayan, maaari pa ngang tanggapin siya muli ng unang asawa — ngunit hindi na maaaring makipagtalik sa kanya, gaya ng nakikita natin sa kaso ni David at ng mga lingkod na babae na nilapastangan ni Absalom (2 Samuel 20:3).

Ang pangunahing ebidensiyang si Moises ay naglalarawan lamang ng isang sitwasyon ay ang pag-uulit ng pangatnig na כִּי (ki, “kung”) sa teksto: **Kung** ang isang lalaki ay kumuha ng asawa… **Kung** may makita siyang bagay na mahalay [עֶרְוָה, **ervah**, “hubad na kahalayan”] sa kanya… **Kung** mamatay ang ikalawang asawa… Bumubuo si Moises ng posibleng senaryo bilang isang retorikal na paraan.

Nilinaw ni Jesus na hindi **ipinagbawal** ni Moises ang diborsyo, ngunit hindi ibig sabihin nito na ang talata ay isang pormal na awtorisasyon. Sa katunayan, wala ni isang talata kung saan **inaawtorisa** ni Moises ang diborsyo. Nananatili lamang siyang pasibo sa harap ng katigasan ng puso ng bayan — bayang kalalabas pa lamang sa humigit-kumulang 400 taong pagkaalipin.

Matagal nang umiiral ang maling pagkaunawang ito sa Deuteronomio 24. Noong panahon ni Jesus, si Rabbi Hillel at ang kanyang mga tagasunod ay kumuha rin mula sa talatang ito ng isang bagay na wala naman doon: ang ideya na maaaring paalisin ng lalaki ang kanyang asawa sa kahit na anong dahilan. (Ano ang kaugnayan ng “hubad na kahalayan” עֶרְוָה sa “anumang dahilan”?)

Pagkatapos ay itinuwid ni Jesus ang mga kamaliang ito:

1. Binigyang-diin Niya na ang πορνεία (**porneía** — isang bagay na mahalay) lamang ang tanging katanggap-tanggap na dahilan.
2. Nilinaw Niya na pinahintulutan lamang ni Moises ang ginagawa nila sa mga babae dahil sa katigasan ng puso ng mga lalaki sa Israel.
3. Sa Sermon sa Bundok, nang banggitin Niya ang “sertipiko ng diborsyo” at nagtapos sa pananalitang “Ngunit sinasabi Ko sa inyo,” ipinagbawal ni Jesus ang paggamit ng legal na instrumentong ito para sa paghihiwalay ng mga kaluluwa (Mateo 5:31-32).

NOTE: Ang salitang Griyego na **πορνεία** (*porneía*) ay katumbas ng salitang Hebreo na **עֶרְוָה** (*ervah*). Sa Hebreo ang kahulugan ay “hubad na kahalayan,” at sa Griyego ay pinalawak bilang “isang bagay na mahalay.” Hindi saklaw ng *porneía* ang pangangalunya [**μοιχεία** (*moicheía*)] sapagkat sa panahong biblikal ay kamatayan ang parusa. Sa Mateo 5:32, ginamit ni Jesus ang dalawang salita sa iisang pangungusap, na nagpapakitang magkaiba ang mga ito.

Mahalagang idiin na kung hindi nagturo si Moises tungkol sa diborsyo, iyon ay dahil hindi siya inutusan ng Diyos — sapagkat si Moises ay tapat at nagsalita lamang ng kanyang narinig mula sa Diyos.

Ang pariralang **sefer keritut**, na literal na nangangahulugang “aklat ng paghihiwalay” o “sertipiko ng diborsyo,” ay minsan lamang lumitaw sa buong Torah — eksakto sa Deuteronomio 24:1-4. Sa ibang salita, kailanman ay hindi nagturo si Moises na dapat gamitin ng mga lalaki ang sertipikong ito upang paalisin ang kanilang mga asawa. Ipinahihiwatig nito na ito’y **isang umiiral nang kaugalian** na minana mula sa panahon ng pagkabihag sa Ehipto. Binanggit lamang ni Moises ang isang bagay na ginagawa na noon, ngunit hindi niya ito inutos bilang utos ng Diyos. Dapat alalahanin na si Moises mismo, mga apatnapung taon bago nito, ay namuhay sa Ehipto at tiyak na alam ang ganitong uri ng legal na instrumento.

Sa labas ng Torah, dalawang ulit lamang ginamit sa Tanakh ang **sefer keritut** — kapwa metaporikal, tumutukoy sa ugnayan ng Diyos at ng Israel (Jeremias 3:8 at Isaias 50:1).

Sa dalawang simbolikong gamit na ito, walang palatandaan na dahil binigyan ng Diyos ang Israel ng “sertipiko ng diborsyo,” malaya na ang bansa na makisama sa ibang mga diyos. Sa kabaligtaran, kinokondena ang pagtataksil na espirituwal sa buong teksto. Sa madaling sabi, **maging sa paraang simboliko ay hindi rin pinapahintulutan ng “sertipiko ng diborsyo” na ito ang isang bagong pagsasama para sa babae**.

Hindi rin kailanman kinilala ni Jesus ang sertipikong ito bilang isang bagay na inawtorisa ng Diyos upang gawing lehitimo ang paghihiwalay ng mga kaluluwa. Dalawang beses lamang itong lumitaw sa mga Ebanghelyo — sa Mateo — at minsan sa katapat na ulat sa Marcos (Marcos 10:4):

1. Mateo 19:7-8: binanggit ito ng mga Fariseo, at tumugon si Jesus na pinahintulutan lamang (**epétrepsen**) ni Moises ang paggamit ng sertipiko dahil sa katigasan ng kanilang puso — na nangangahulugang hindi ito utos ng Diyos.
2. Mateo 5:31-32, sa Sermon sa Bundok, nang sabihin ni Jesus:

“Nasabi: ‘Ang sinumang maghiwalay sa kanyang asawa ay bigyan siya ng sertipiko ng diborsyo.’ Ngunit sinasabi Ko sa inyo: ang sinumang humiwalay sa kanyang asawa, maliban sa dahilang **porneía**, ay ginagawa siyang mapangalunya; at ang sinumang mag-asawa sa babaeng hiniwalayan ay **nangangalunya**.”

Kaya, ang tinatawag na “sertipiko ng diborsyo” ay hindi kailanman naging banal na awtorisasyon, kundi isang bagay lamang na pinahintulutan ni Moises dahil sa katigasan ng puso ng bayan. Wala kahit anong bahagi ng Kasulatan ang sumusuporta sa ideya na, sa pagtanggap ng sertipikong ito, ang babae ay espirituwal na napapalaya at malaya nang makisama sa ibang lalaki. Ang ideyang ito ay walang batayan sa Salita at isa lamang mito. Tuwid at hayagang pinagtitibay ng turo ni Jesus ang katotohanang ito.